

فهرست مطالب

۳۱	سپاسگزاری
۳۲	پیشگفتار
۳۹	پیش درآمد
۴۱	بیوشیمی و پوست (بیومولکول‌ها)
۴۲	بیوشیمی و زیبایی (کازمتیک)
۴۳	محصولات کازمتیک، فرمولاسیون و بیومولکول‌ها
۴۷	بخش اول: مباحث پایه علوم بیولوژی و شیمی؛ و ارتباط آن‌ها با بیومولکول‌ها و پوست
۴۹	فصل اول: بیولوژی، بیومولکول‌ها و پوست
۵۱	بیولوژی (زیست‌شناسی)
۵۲	سطح سازمان‌بایی زیستی: جایگاه بیومولکول‌ها در بیولوژی
۵۴	سطح سازمان‌بایی زیستی در انسان و جایگاه «پوست» در آن
۵۴	۱- دستگاه یا سیستم
۵۵	۲- اندام یا ارگان
۵۷	۳- بافت
۵۸	۴- سلول
۶۶	۵- اندامک
۷۵	۶- مولکول‌ها
۷۵	۷- اتم
۷۵	بیومولکول‌ها
۷۹	توزیع انواع بیو مولکول‌ها در سرزل
۸۰	محل سنتر بیو مولکول‌ها در سلول
۸۰	الفبای بیوشیمی
۸۹	فصل دوم: شیمی، بیومولکول‌ها و پوست
۹۱	شیمی
۹۲	عناصر
۹۵	گروه‌های عاملی و ترکیبات آلی



۹۹.....	پیوندهای شیمیایی
۹۹.....	۱- پیوندهای قوی کووالانسی (کووالان)
۱۰۱.....	۲- پیوندهای ضعیف غیر کووالان
۱۰۱.....	پیوندهای هیدروژنی
۱۰۸.....	پیوندهای یونی
۱۰۸.....	پیوندهای آب‌گریز (هیدروفوب)
۱۰۸.....	واکنش‌های شیمیایی
۱۰۹.....	متاپولیسم: مجموع واکنش‌های شیمیایی در بدن
۱۱۰.....	متاپولیسم بیومولکول‌ها
۱۱۱.....	نامگذاری بیومولکول‌ها
۱۱۳.....	انواع پیوندهای کووالانسی در بیومولکول‌ها
۱۱۳.....	نتیجه‌گیری

۱۱۵.....	بخش دوم: بیوشیمی، بیومولکول‌ها؛ و ارتباط آن‌ها با پوست و کازمتیک
۱۱۷.....	فصل سوم: کربوهیدرات‌ها، پوست و کازمتیک
۱۱۹.....	کربوهیدرات
۱۱۹.....	انواع کربوهیدرات
۱۲۰.....	مونوساکاریدها
۱۲۰.....	انواع مونوساکاریدها
۱۲۳.....	ساختار مونوساکاریدها
۱۲۶.....	نامگذاری مونوساکاریدها
۱۲۷.....	ایزومرها فضایی
۱۲۸.....	انواع ایزومرها فضایی دارای کربن نامتقارن
۱۲۸.....	۱- انانتیومر (ایزومرها فضایی آینه‌ای): L و D
۱۲۹.....	۲- اپیمر (ایزومرها فضایی غیر آینه‌ای)
۱۳۰.....	۳- آنومر (ایزومرها فضایی حلقوی): α و β
۱۳۰.....	اهمیت کربن آنومری در قندها
۱۳۱.....	تشخیص ظاهری و سریع کربوهیدرات‌ها
۱۳۲.....	مشتقات مونوساکاریدها
۱۳۲.....	۱- قندهای آمینی
۱۳۳.....	۲- قندهای فسفاته
۱۳۳.....	۳- قندهای دلوکسی (حذف اکسیژن از قند)

۱۳۳.....	۴- قندهای اسیدی (اکسیداسیون قند): پلی‌هیدروکسی اسیدها (PHA).....
۱۳۴.....	۵- قندهای الکلی (احیای قند): پلی‌هیدروکسی الکل یا آلدیتول (نوعی پلی‌آلیا پلیول polyol
۱۳۶.....	الیگوساکاریدها
۱۳۶.....	دی ساکاریدها
۱۳۷.....	مهم‌ترین دی ساکاریدها در جانداران
۱۳۹.....	پلی‌ساکاریدها
۱۴۰.....	انواع پلی‌ساکاریدها
۱۴۱.....	۱- انواع پلی‌ساکاریدها از لحاظ نوع واحدهای تشکیل دهنده
۱۴۱.....	۲- انواع پلی‌ساکاریدها از لحاظ شکل
۱۴۱.....	۳- انواع پلی‌ساکاریدها از لحاظ نقش و عملکرد
۱۴۳.....	۱- پلی‌ساکاریدهای ذخیره‌ای
۱۴۳.....	۱- نشاسته
۱۴۴.....	۲- گلیکوزن
۱۴۴.....	۳- دکستران
۱۴۵.....	۲- پلی‌ساکاریدهای ساختاری
۱۴۵.....	الف) هوموپلی‌ساکاریدهای ساختاری
۱۴۵.....	۱- سلولز
۱۴۸.....	۲- کیتین
۱۵۲.....	ب) هتروپلی‌ساکاریدهای ساختاری
۱۵۲.....	۱- پپتیدوگلکان
۱۵۵.....	۲- آگار
۱۵۵.....	۳- که؛ امینوگلیکان
۱۵۷.....	انواع گلیوزامینوگلیکان
۱۶۹.....	۳- پلی‌ساکاریدهای اطلاعاتی
۱۸۵.....	فصل چهارم: لیپیدها، پوست و گازمتیک
۱۸۷.....	لیپید
۱۸۷.....	طبقه‌بندی لیپیدها بر اساس ساختمان شیمیایی
۱۸۸.....	طبقه‌بندی لیپیدها بر اساس نقش یا عملکرد
۱۸۸.....	۱- لیپیدهای ذخیره‌ای
۱۸۹.....	۲- لیپیدهای ساختاری



۳- لیپیدهای پیامرسان، کوفاکتور و رنگدانه	۱۸۹
انواع لیپیدها بر اساس ساختمان شیمیایی	۱۹۰
۱- اسیدهای چرب یا فتی اسیدها (Fatty acids)	۱۹۰
انواع اسیدهای چرب	۱۹۱
۱- اسیدهای چرب اشبع	۱۹۱
۲- اسیدهای چرب غیر اشبع	۱۹۲
نامگذاری اسیدهای چرب	۱۹۳
۱- روش اول قراردادی نامگذاری اسیدهای چرب: نامگذاری ساده یا استاندارد	۱۹۴
۲- روش دوم قراردادی نامگذاری اسیدهای چرب: آمگا	۱۹۷
اسیدهای چرب ضروری یا اینشنیال فتی اسیدها (EFAs)	۱۹۹
ویتامین F	۲۰۰
نقش «نسبت آمگا-۶ به آمگا-۳» در سلامتی و پوست	۲۰۳
منابع غذایی حاوی آمگا-۳ و آمگا-۶	۲۰۴
۲- تری گلیسریدها	۲۱۲
ساختار تری گلیسریدها	۲۱۳
تشکیل پیوندهای استری	۲۱۳
هیدرولیز پیوندهای استری	۲۱۴
انواع تری گلیسریدها	۲۱۵
الف) انواع تری گلیسریدها بر اساس یکسان یا متفاوت بودن اسیدهای چرب	۲۱۵
۱- تری گلیسریدهای ساده	۲۱۶
۲- تری گلیسریدهای دسته	۲۱۶
ب) انواع تری گلیسریدها بر اساس میزان اسیدهای چرب اشبع و غیر اشبع: چربی‌های جامد و مایع (روغن)	۲۱۷
۱- چربی‌های جامد	۲۱۷
۲- چربی‌های مایع (روغن)	۲۱۷
محل ذخیره تری گلیسرید (چربی) در بدن و پوست	۲۲۳
۱- بافت چربی سفید (WAT)	۲۲۳
۲- بافت چربی قهوه‌ای (BAT)	۲۲۷
۳- موهمها	۲۲۹
۴- فسفولیپیدها	۲۴۲
ساختار فسفولیپیدها	۲۴۲
مقایسه ساختار دو لیپید آمی پاتیک: اسیدهای چرب و فسفولیپیدها	۲۴۴

۲۴۵	رفتار لیپیدهای آمفیباتیک (دوگانه‌دoust) در محیط آبی
۲۵۱	نقش فسفولیپیدها به عنوان لیپیدهای ساختاری در غشای سلولی
۲۵۴	ویژگی‌های مهم غشای سلولی
۲۵۴	۱- سیالیت
۲۵۴	۲- نامتقارن بودن غشا
۲۵۵	۳- نفوذ پذیری انتخابی: مهم‌ترین ویژگی غشای سلول
۲۵۷	۵- اسفنگولیپیدها
۲۵۸	۶- اسفنگولیپیدها
۲۵۸	۱- سرامید
۲۵۸	۲- اسفنگومیلین
۲۵۹	۳- گلیکو اسفنگولیپید
۲۶۲	۶- استرول‌ها
۲۶۳	کلسترول
۲۶۴	۷- استروئیدها
۲۶۴	هورمون‌های استروئیدی
۲۶۵	الف) هورمون‌های جنسی
۲۶۶	ب) هورمون‌های بخش قشری مدهق کلیه (آدرنال)
۲۶۷	۸- ایزوپرنوئیدها
۲۶۸	انواع ایزوپرنوئیدهای (ترپن‌های) در جانداران
۲۶۹	ساختار برخی ایزوپرنوئیدهای معروف
۲۶۹	۱- رنگدانه‌ها
۲۷۳	۲- ویتامین‌های م-۱۱، د، چربی
۲۷۴	۱- ویتامین A
۲۷۴	منابع ویتامین A
۲۷۵	نحوه ساخته شدن ویتامین A و مشتقات آن
۲۷۵	ویتامین A با رتبنول
۲۷۵	رتبنال: رنگدانه بینایی (انتقال پیام بینایی)
۲۷۵	رتبنولیک اسید: هورمون (انتقال پیام هورمونی به سلول‌های پوششی پوست)
۲۸۱	۲- ویتامین D
۲۸۳	نحوه فعال شدن ویتامین D
۲۸۴	نقش ویتامین D در بدن

۲۸۵	منابع ویتامین D
۲۸۸	۳- ویتامین E
۲۸۸	نقش ویتامین E در بدن
۲۸۹	منابع غذایی ویتامین E
۲۹۰	۴- ویتامین K
۲۹۵	انواع و منابع غذایی ویتامین K
۲۹۷	نقش ویتامین K در بدن
۳۰۲	۳- کوفاکتورها
۳۰۸	لیپوپروتئین‌ها

فصل پنجم: پروتئین‌ها، پوست و کازمتیک

۳۱۱	پروتئین
۳۱۳	ساختار اسیدهای آمینه
۳۱۴	انواع اسیدهای آمینه
۳۱۶	طبقه‌بندی اسیدهای آمینه
۳۱۸	۱- اسیدهای آمینه غیر قطبی بدون باز
۳۱۸	۲- اسیدهای آمینه قطبی بدون باز
۳۲۰	۳- اسیدهای آمینه قطبی دارای یارنده‌ی اسپارتات و گلوتامات
۳۲۲	۴- اسیدهای آمینه قطبی دارای بازمثبت: لیزین، آرژینین، هیستیدین
۳۲۲	پیوند پیتیدی: پیوند بین اسیدهای آمینه
۳۲۴	پیتید
۳۲۸	سنتر و فولدینگ (شکل‌گیری) پروتئین
۳۴۰	انواع پروتئین‌ها بر اساس شکل
۳۴۱	ساختار پروتئین‌ها
۳۴۱	۴ سطح ساختاری پروتئین‌ها
۳۴۱	۱- ساختار اول
۳۴۲	۲- ساختار دوم
۳۴۲	۳- ساختار سوم
۳۴۲	۴- ساختار چهارم
۳۴۴	ارتباط ساختار و عملکرد پروتئین
۳۴۵	انواع پروتئین‌ها بر اساس عملکرد
۳۴۷	۱- پروتئین‌های استحکامی

۳۴۷.....	۱) کراتین
۳۴۸.....	انواع کراتین در جانداران
۳۴۹.....	کراتین در ساقه مو
۳۵۲.....	انواع کراتین
۳۵۳.....	انواع پیوندها در کراتین مو
۳۵۶.....	۲) کلاژن
۳۵۷.....	سنتر کلاژن
۳۵۹.....	انواع کلاژن
۳۶۶.....	۳) الاستین
۳۶۹.....	۲- آنزیم: مهم‌ترین بیومولکول و مهم‌ترین مبحث بیوشیمی
۳۷۰.....	مکانیزم عمل آنزیم‌ها: انرژی فعال‌سازی
۳۷۱.....	مراحل انجام واکنش آنزیمی
۳۷۳.....	انواع آنزیم بر اساس محل فعالیت
۳۷۳.....	طبقه‌بندی آنزیم‌ها بر اساس نوع فعالیت
۳۷۴.....	نام‌گذاری آنزیم‌ها
۳۷۵.....	ساختمان آنزیم
۳۷۵.....	جایگاه فعال آنزیم
۳۷۶.....	عوامل کمکی آنزیم
۳۷۸.....	بخش‌های مختلف آنزیم
۳۷۹.....	ایزوآنزیم
۳۷۹.....	اهمیت آنزیم
۳۷۹.....	تولید آنزیم در سلول
۳۸۰.....	عوامل موثر بر فعالیت آنزیم
۳۹۹.....	۳- پروتئین‌های پیام‌رسان (سیگنالینگ)
۴۰۰.....	فرایند پیام‌رسانی (سیگنالینگ)
۴۰۲.....	انواع پیام‌رسانی (سیگنالینگ)
۴۰۵.....	انواع مولکول‌های پیام‌رسان
۴۰۵.....	۱- فاکتورهای رشد و سیتوکین‌ها
۴۱۴.....	۲- هورمون‌ها
۴۱۴.....	انواع غده‌های بدن
۴۱۴.....	۱- غدد اندوکرین (دردون ریز) یا غدد داخلی
۴۱۶.....	۲- غدد اگزوکرین (برون ریز)



۴۱۹.....	انواع هورمون‌ها
۴۲۱.....	مکانیزم عمل هورمون‌ها
۴۲۲.....	۳- نوروترنسミترها
۴۲۵.....	انواع نوروترنسミترها
۴۳۷.....	۴- رسپتور (گیرنده)
۴۴۰.....	۵- فاکتورهای رونویسی
۴۴۰.....	۶- پروتئین‌های غشایی ناقل (انتقال دهنده مواد)
۴۴۳.....	۷- پروتئین‌های اسکلت سلولی
۴۴۵.....	۸- پروتئین‌های اتصالی
 فصل ششم: اسیدهای نوکلئیک، پوست و کازمتیک	
۴۴۹.....	اسیدهای نوکلئیک
۴۵۱.....	ساختار نوکلئوتید
۴۵۲.....	انواع بازهای آلی نیتروژن دار
۴۵۳.....	انواع قندهای تشکیل دهنده نوکلئوتیدها
۴۵۴.....	انواع نوکلئوتیدها
۴۵۶.....	ساختمان اسیدهای نوکلئیک
۴۵۷.....	ساختار دوم DNA
۴۵۸.....	مدل ماربیج دو رشته‌ای DNA (مدل واتسن و کریک)
۴۶۰.....	ساختار دوم RNA
۴۶۲.....	ارتباط بین هسته، DNA، ژن و کروموزم
۴۶۸.....	پروتئین‌سازی
۴۷۰.....	ارتباط جالب میان دو ماکرومولکول (مهم): پروتئین و اسید نوکلئیک
۴۷۲.....	تنظیم بیان ژن
۴۷۳.....	فاکتورهای رونویسی
 بخش سوم: نابسامانی‌های پوست (چروک، لک، آکنه)؛ و ارتباط آن‌ها با بیومولکول‌ها و راهکارهای کازمتیک .. ۴۸۷	
فصل هفتم: بیومولکول‌ها، پیامرسانی، نابسامانی‌های پوست و راهکارهای درمانی ۴۸۹	
۴۹۲.....	هورمون‌های جنسی
۴۹۳.....	۱- هورمون‌های جنسی مردانه (آندروژن‌ها)
۴۹۳.....	مکانیزم عملکرد هورمون‌های جنسی مردانه (آندروژن‌ها)
۴۹۵.....	رسپتورهای آندروژنی (AR)



۱- نقش آندروژن‌ها، رسپتورهای آندروژنی و آنزیم ۵-آلفاردوکتاز در ایجاد آکنه و راهکارهای درمانی.....	۴۹۶
راهکارهای درمانی آکنه.....	۵۰۰
۲- نقش آندروژن‌ها، رسپتورهای آندروژنی و آنزیم ۵-آلفاردوکتاز در ریزش موی ارثی و راهکارهای درمانی.....	۵۰۴
۳- هورمون‌های جنسی زنانه.....	۵۰۷
مکانیزم عملکرد هورمون‌های جنسی زنانه.....	۵۰۷
رسپتورهای استروژنی (ER).....	۵۰۷
نقش استروژن‌ها و رسپتورهای استروژنی در کنترل حیوانات و راهکارهای درمانی.....	۵۱۰
مثال ۱) مکانیزم اثر ضد چروک فیتواستروژن «جنسین» بر روی پوست.....	۵۱۱
مثال ۲) مکانیزم اثر ضد چروک فیتواستروژن «کسل» بر روی پوست.....	۵۱۲
مقایسه اثرات هورمون‌های جنسی زنانه و مردانه و رسپتورهای استروژنی و آندروژنی در پوست.....	۵۱۴
نتیجه‌گیری.....	۵۱۶
سخن پایانی.....	۵۲۱
	۵۲۳

References

جدول ۱-۳) مثال‌هایی از مهم‌ترین مونوساکاریدهای آلدوز و کتوز

۶ کربنی (Hexose)	۵ کربنی (Pentose)	۴ کربنی (Tetrose)	۳ کربنی (Triose)	تعداد کربن نوع مونوساکارید
گلوکز (Glucose) مانوز (Mannose) گالاکتوز (Galactose)	ریبوز (Ribose) زایلوز (Xylose) آراینوز (Arabinose)	اریتروز (Erythrose)	گلیسرآلدهید (Glyceraldehyde)	آلدوز
فروکتوز (Fructose) سیکوز (Psicose) سوربوز (Sorbose)	ریبولوز (Ribulose) زایلولوز (Xylulose)	اریترولوز (Erythrulose)	دی‌هیدروکسی‌استون (Dihydroxyacetone)	کتوز

نامگذاری مونوساکاریدها

برای نامگذاری مونوساکاریدها، پسوند «-وز» (-ose) به شماره یونانی کربن موجود در قند اضافه می‌شود. از این رو، مونوساکاریدهای ۳، ۴، ۵ و ۶ کربنی به ترتیب: تری‌اوژ، تتروز، پنتوز، هگزوز و هیپتوز نامیده می‌شوند. همچنین، برای نامگذاری دقیق‌تر و مشخص نمودن آلدوز یا کتوز بودن قند، به ترتیب پیشوند «کسر» و «آلدو» به این نام‌ها، اضافه می‌شود؛ به عنوان مثال، ریبوز، یک «آلدو پنتوز»، گلوکز یک «آلدو هگزوز» و فروکتوز، یک «کتو هگزوز» است.

کادر ۲-۳) نقش مونوساکاریدهای در پرست و کاربرد آن‌ها در کازمتیک

مونوساکاریدها (قندها)، در سنثtar خود، گروه‌های هیدروکسیل زیادی دارند و از آنجا که این گروه‌ها، هیدروفیل (آب‌دوست) هستند، می‌توانند با آب، تشکیل پیوند هیدروژنی داده و در نتیجه آب را در خود نگه دارند. به طوریکه حدود ۱۰ درصد از فاکتورهای طبیعی مرطوب‌کننده پوست (NMF) را قندها تشکیل می‌دهند (شکل ۶-۳). به همین دلیل، از قندها به عنوان ترکیبات آبرسان و مرطوب‌کننده، در محصولات کازمتیک و مراقبت از پوست استفاده می‌شود. قندها به دلیل داشتن خصوصیات «فیلم فوریم یا تشکیل دهنده فیلم»^۱ (منظور از فیلم، لایه مرطوب‌کننده در سطح پوست است)، هومکتانت^۲ (جادب آب)، امولینت^۳ (نرم و مرطوب‌کننده)

1. Filmogenic
2. Humectant
3. Emollient



و غلظت دهنده^۱، کاربرد فراوانی در محصولات کازمتیک دارند. همچنین، برخی از مونوساکاریدها مانند دی‌هیدروکسی‌استون و اریترولوز در محصولات کازمتیکی همچون آتو برنسز (sunless tanning products)، به کار یعنی محصولات برنسه کننده بدون نیاز به نور آفتاب (sunless tanning products)، به کار می‌روند.

Composition of Natural Moisturizing Factor

Components	Mole percent (%)
Amino acids	40.0
Sodium pyrrolidone carboxylic acid	12.0
Lactate	12.0
Urea	7.0
Ions (e.g., Cl ⁻ , Na ⁺ , K ⁺ , Ca ²⁺ , Mg ²⁺ , PO ₄ ³⁻)	18.5
Sugars	8.5
Ammonia, uric acid, glucose, creatine	1.5
Citrate and formate	0.5

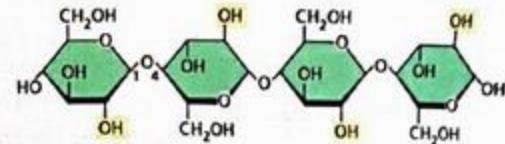
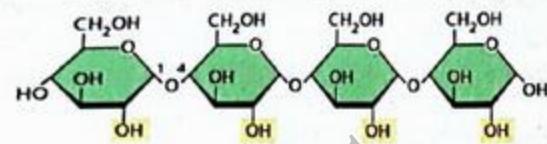
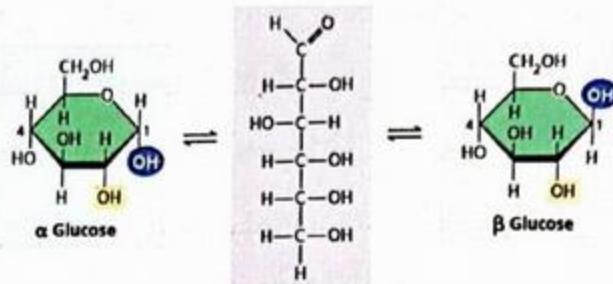
شکل ۶-۳) انواع و درصد فاکتورهای مرطوب‌گننده پوست (NMF).

Barel, A. O., Paye, M., & Maibach, H. I. (Eds.). (2014). *Handbook of cosmetic science and technology*. CRC press.

ایزومرهای فضایی

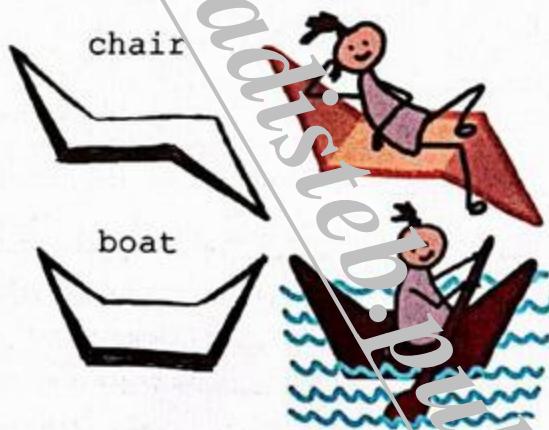
ترکیبات آلی از جمله بیوموآمل‌ها دارای فرمول شیمیایی (مولکولی) هستند. فرمول شیمیایی، نشان‌دهنده نوع عنصر و عدد اتم‌های سازنده یک مولکول می‌باشد. اشکال فرمول شیمیایی این است که آرایش فضایی اتم‌های آن مولکول را نشان نمی‌دهد. در نتیجه برخی ترکیبات، فرمول شیمیایی یکسان داشته، اما آرایش فضایی (ساختار سه بعدی یا فرمول ساختاری) متفاوتی دارند. به چنین ترکیباتی که فرمول شیمیایی یکسانی دارند، اما در آرایش برخی از اتم‌ها در فضا با هم تفاوت دارند، ایزومرهای فضایی^۲ می‌گویند. ترکیبات حاوی کربن عموماً به صورت ایزومرهای فضایی وجود دارند. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، یک اتم کربن می‌تواند با ۴ اتم یا گروه مختلف، تشکیل پیوند دهد. اگر کربنی با ۴ گروه مختلف، پیوند،

1. Thickening agent
2. Stereoisomers

(a) α and β glucose ring structures.

شکل ۳-۹ (a) فرمول خطی گلوکز و آنومرهاي α گلوکز و β گلوکز (b) نشاسته: از اتصال واحدها (مونومرها) اي گلوکز (بین کربن ۱ و ۴) حاصل می‌شود. (c) سلولز: از اتصال واحدها (مونومرها) اي β گلوکز (بین کربن ۱ و ۴) حاصل می‌شود.

Urry, L. A., Cain, M. L., Wasserman, S. A., Minorsky, P. V., & Reece, J. B. (2021). *Campbell biology*. 12th Edition, Pearson Education, Incorporated. Chapter 5.



شکل ۳-۱۰ دو رایج حلقة مونوساکاریدی: صندلی و قایق.

تشخیص ظاهری و سریع کربوهیدرات‌ها

مونوساکاریدها از یک سو، دارای واحدهای هیدروکسیل (OH) فراوان هستند و از سوی دیگر، ساختمان حلقوی و معمولاً به شکل صندلی دارند؛ در نتیجه، چنانچه با شکل یک حلقه یا صندلی با گروههای OH فراوان مواجه شدید، به احتمال زیاد، یک مونوساکارید می‌باشد. اگر چندین حلقه یا صندلی متصل دیدید، بسته به تعداد حلقه، می‌توانید حدس بزنید آلیگو و یا پلی‌ساکارید می‌باشد (شکل ۱۱-۳).